

בענין הדלקת נר חנוכה בבית הכנסת

שו"ע או"ח סי' תרע"א סעי' ז' - ומדליקין ומברכין בביה"כ משופ פרסומי ניסא

בית יוסף

נראה שתיקנו כן מפני האורחים שאין להם בית להדליק בו וכמו שתיקנו קידוש בבית הכנסת משום אורחים דאכלו ושתו בבי כנישתא (עי' לעיל סי' רסט) וכן כתב הכל בו (סי' מד ד ע"א) וכתב [עוד] טעם אחר שהוא כדי לפרסם הנס בפני כל העם ולסדר הברכות לפנייהם שיש בזה פרסום גדול להשי"י וקידוש שמו כשמברכין אותו במקהלות וזה לשון הריב"ש בתשובה (סי' קיא) המנהג הזה להדליק בבית הכנסת מנהג ותיקין הוא משום פרסומי ניסא כיון שאין אנו יכולין לקיים המצוה כתיקונה להדליק כל אחד בפתח ביתו מבחוץ מפני שיד האומות תקיפה ומברכין על זה כמו שמברכין על הלל דראש חדש אף על פי שאינו אלא מנהג (עי' לעיל סי' תכב קכב.) ומכל מקום באותה הדלקה של בית הכנסת אין אדם יוצא בה וצריך לחזור ולהדליק כל אחד בביתו עכ"ל:

ספר המנהיג הל' חנוכה

ויראה לי דאין חיובא בבית הכנסת להדליק נר שלחנוכה כ"א בבית שאדם דר בו מדאמ' כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל, ובית הכנס' פטור ממזוזה, כדאמ' בפ"ק דיומ' [י"א ע"ב], אלא אם כן יש שם בית דירה לחזן (ב)בית הכנסת, אלא נהגו כך על זה שהנס בא במקדש בית עולמי' ועושים כמו כן במקדש מעט בגולה לפרסם הנס לפי שכולם מתקבצים שם. אב"ן.

ס' שבלי הלקט סי' קפ"ה

כתב בעל הדברות ז"ל נהגו להדליק נר חנוכה בבית הכנסת ויש מקומות שנהגו להניחה על הפתח ויש שמניחין אותה באמצע בית הכנסת עד כאן דבריו. וגם אנו נוהגין להדליק בבית הכנסת ולא ידענו שורש וענף למנהג הזה. ומורי ר' יהודה אחי שני נר"ו היה נמנע מלהדליקה שלא לברך עליה וכן דעתי נוטה כי מאחר שכל אחד ואחד מדליק בביתו מה צורך להדליק בבית הכנסת ואילו היו אורחין ישיגין בבית הכנסת היו הם צריכין להדליק דק"ל אכסניי חייב בנר חנוכה ואם אין שם אורחין מה צריך להדליק ושמא מפני שהיא בית דירה אין להדליק.

שו"ת ציץ אליעזר חט"ו סי' ל'

שלום וברכה. יקרת מכתבו קבלתי ועל דבר שאלתו אם מותר לברך על הדלקת נרות חנוכה במסיבה, הנני להשיבו כדלקמן ובקצרה.
ברור הדבר שאין לברך, ופוק חזי כמה דיות נשתפכו בקשר למנהג ההדלקה בבית הכנסת ואין שאפשר לברך על כך, וכמה מגדולי דורות הקפידו באמת שלא לברך על ההדלקה בביהכ"נ [הגם שלמעשה כן מברכין כפסק השו"ע] יעוין בספר ארחות חיים להר"א מלוניל ז"ל ה' חנוכה אות י"ז, ושבולי הלקט סי' קפ"ה, שו"ת ריב"ש סי' קי"א, ברכי יוסף או"ח סי' תרע"א סק"ו, שו"ת מהר"מ שיק חיר"ד סי' שע"ד ושו"ת התעוררות תשובה ח"א סי' ק"ג, ועוד יעו"ש. על כן ברור ופשוט הדבר שאין בכחנו להוסיף עוד ולהנהיג להדליק ולברך על הדנ"ח במסיבות, ויש למנוע זאת, והמברך מברך ברכה לבטלה, והנמנע יקבל שכר על הפרישה. בברכה ובהוקרה אליעזר יהודא וולדינברג.

שו"ת שבט הלוי ח"ד סי' ס"ה

הנה כבר נשאלתי ע"ז כ"פ, ודעתי העני' דאין לברך, וטעמי ונמוקי דהפוסקים נתקשו בעצם המנהג של הדלקה גם בבית הכנסת, וכ' הריב"ש בתשובה סי' קי"א דבהדלקה זאת אין אדם יוצא בה, ובב"י תרע"א כ' בשביל האורחים שאין להם בית שמוציאים אותם בהדלקה זו, וכבר נתקשה בדבריו החכם צבי סי' פ"ח, ועיין ג"כ בתשובת בנין שלמה סי' נ"ג מה שמהסט בזה, אלא דמכ"מ מנהג ותיקין הוא כמש"כ הריב"ש בתשובה שם, ובכל בו כ' הטעם כדי להוציא למי שאינו בקי, וגם כי הוא הידור המצוה ופירסום הנס וזכר למקדש, - והנה בטעם להוציא שאינו בקי חולק הריב"ש שם שהי' אביר הפוסקים שכ' שאין אדם יוצא בזה, - וא"כ עיקר הטעם במש"כ הכל בו משום הידור מצוה פרסום הנס וזכר למקדש, וא"כ אולי לא נתיסד המנהג רק בבית הכנסת דיש בזה דמיון להדלקת מנורה במקדש ואיכא בזה זכר למקדש, והא ראוי דפליגי בזה הפוסקים אם להדליק בבית הכנסת מזרח מערב או צפון דרום, כמבואר בטור סו"ס תרע"א ובשאר פוסקים בזה, ואם אמרו בבית הכנסת דנעשה כאחד ממנהגי בית הכנסת הקדושים מנ"ל להוסיף במה שאינו דומה, וכל מנהגי ישראל נתיסדו בטעמים שנגלו לפני מיסדי התקנה, וכיון שאין נ"ד דומה לגמרי אין בכחנו להוסיף, וידעתי גם ידעתי שהיו מדינות שהיו מברכים במסיבות כאלה אבל מי יודע אם רוח חכמים נוחה מהם.

שו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' ס"ה

ג' וע"ד אם לברך על נרות חנוכה בהתאסף הציבור והנוער בככר העיר בחנוכה משום פרסומי ניסא. הנה כמה דחקו רבותינו למצוא טעם על ברכה זו בביהכ"נ כמבואר בתשו' הריב"ש (סי' קי"א) ובתשו' חכם צבי (סי' פ"ח), ואיך יעלה על הדעת לחדש מעצמנו מה שלא שער אבותינו, וביותר על עיקרם של אסיפות כאלה אין רוח חכמים נוחה הימנם ואיכמ"ל וגם כהדג"ק כתב טעמים לשבח דאין מקום לברכה זו שם. והנני בזה ידידו עוז דושת"ה וחותרם בכל חותמי ברכות, יצחק יעקב ווייס.

ס' ילקוט יוסף הל' חנוכה

י. יש נוהגים שבמסיבות הנערכות באולמות בלילי חנוכה, שמשמיעים בהם דברי תורה לקרב את ישראל לצור מחצבתם, להדליק נרות חנוכה עם ברכה בשם ומלכות, משום פרסומי ניסא, ויש להם על מה שיסמוכו. דמאחר וקהל רב מתאסף במקום, לא גרע מבית הכנסת שמדליקין בו נרות חנוכה לפרסומי ניסא. ומה טוב להתפלל שם ערבית בצבור, מיד לאחר ההדלקה. וכפי שנוהגים בבתי כנסת. (י)

שו"ת מנחת אשר

ובמקום אחר (עיין מנחת אשר מועדים ח"ב סימן ה' אות ז') דנתי לגבי הדלקות במקומות ציבוריים אם יש לברך עליהם דאפשר דרק בבהכ"נ נהגו לברך והבו דלא לוסף עלה וכן נראה לכאורה (אמנם במקומות עבודה שנהגו להתקבץ במקום מסויים לתפלת מנחה יש להדליק לענ"ד דלא צריך בזה דין בהכ"נ וגם מקום תפלת הציבור דינה לענין זה כבהכ"נ) ודנתי באריכות להוכיח מתשובת הרמב"ם דבאמת יש להדליק בברכה בכל מקום שיש בה פרסומי ניסא לרבים אך מ"מ להלכה נראה יותר דאין לברך בכה"ג.

אך בני"ד נראה דאם יש אנשים מסויימים בתוך קהל העובדים שאינם מדליקים בביתם ויכול הוא להידבר עמם ולהוציאם יד"ח בהדלקה ובברכה, אפשר דהמברך לא הפסיד, דהלא לפי דברי הב"י והמכתם עיקר המנהג תוקן כדי להוציא אחרים יד"ח ובכה"ג לכאורה יש לברך מעיקר הדין ולא רק משום מנהג (ומה שאמרו דמברך על המנהג היינו אף במקום ובזמן שכל אחד מדליק מ"מ מנהג אבותיהם בידיהם אבל כשיש בני"א שאינם מדליקים יוצאים הם יד"ח בהדלקה זו שבבהכ"נ כמבואר), ואף שמצינו גם טעמים אחרים בהדלקה זו כמבואר מ"מ גם סברת הפוסקים שיש לברך על הדלקה בכל מקום קבוץ רבים שיש לה מקום בדברי הרמב"ם חזיא לאצטרופי, ובפרט לפי"ד הגרי"ע דבברכה זו לא אמרינן ספק ברכות לקולא.

ומשום כ"ז אף שלדעתי אין לברך על הדלקה זו לכתחלה מ"מ לענ"ד המברך לא הפסיד ואין מוחזין בידו כי יש לו על מה לסמוך. ולכאורה יש עצה לומר ברוך אתה השם אלוקינו וכו' ובדרך כלל מי שלא מדליק בבית ולא מברך אמרו בצורה כזו.